

Slovenija v Argentini

Pogovor z dr. Markom Kremžarjem – 1. del

Že desetletja živite v Argentini. Pred nedavnim je bilo veliko slišati o njenem gospodarskem kolapsu. Ker veljate za izjemno podkovanega ekonomista, vas prosim, da nam razložite, zakaj je do tega prišlo, kakšen je položaj danes, kako te razmere vplivajo na slovensko skupnost?

Začniva kar pri naši skupnosti, ki lahko služi kot primer, kako je nedavna gospodarska kriza prizadela večino prebivalstva v Argentini. V teku desetletij so si rojaki z vestnim delom in varčnostjo utrdili položaj v srednjem in višjem srednjem sloju tukajšnje družbe. Tudi ostareli so mogli v večini primerov, kljub razmeroma nizkim pokojninam, ohraniti s pomočjo prihrankov primeren način življenja, ostalim pa so pomagale dobrodельne ustanove, ki delujejo v skupnosti. Kriza je vse to bistveno spremenila. Dolgotrajno zamrzovanje denarja v bankah, pa tudi plač in pokojnin, dvestoodstotna devalvacija, propad raznih finančnih ustanov, je spravilo nekatere ljudi ob vse prihranke, ostalim pa bistveno zmanjšalo njih vrednost. V deželi so mnoga podjetja propadla, večina od njih je zmanjšala število obratov, kar je povzročilo brezposelnost, s tem pa dodaten padec dohodkov celo tistim, ki so delo ohranili. Na ta način se je znašlo skoraj čez noč okrog 50 % prebivalstva pod mejo revščine, medtem ko je brezposelnost presegla dvajset odstotkov. Seveda je bila pri tem hudo prizadeta tudi naša skupnost, v posebni meri predvsem velike družine in ostareli.

V zadnjem letu se je gospodarski položaj v deželi sicer znatno izboljšal, vendar živi v revščini, po statističnih podatkih, še vedno okrog 40 % prebivalstva. Zaposlenost se po-

stopoma večja, izboljšal pa se je tudi položaj podjetij, ki so krizo preživela. Visok menjalni tečaj, ki po eni strani otežkoča uvoz blaga, kar pomaga domači industriji, po drugi strani zapira vrata dotoku nove tehnologije, kar ima srednjeročno lahko nezaželene posledice.

Izreden zagon pa je doživelo v zadnjih letih poljedelstvo z živinorejo in prehrabeno industrijo, kar je pripomoglo, da se je negativen gospodarski trend zaključil. Visoke mednarodne cene živil, pa rastoče potrebe kitajskega in indijskega trga zagotavljajo argentinskemu kmetijstvu lepo prihodnost. Ker pa je omenjeni del gospodarstva tehnološko zelo razvit, ne zaposli razpoložljive delovne sile. Med rojaki jih ni veliko, ki bi bili posredno ali neposredno zaposleni v tem sektorju.

Vprašate, kako je mogoče, da doživi bogata dežela, kot je Argentina, tako dramatičen gospodarski kolaps. Odgovor ni enostaven in o tem bodo strokovnjaki še dolgo razpravljali. Če pa pustimo ob strani bližnje in neposredne razloge za krizo, lahko opazimo, da so vlade zadnjih desetletij, vse brez izjeme, vodile deželo v smeri brez izhoda. Država, ki ima leto za letom proračunski primanjkljaj, katerega financira z notranjimi in z zunanjimi posojili ter plačuje zanje vedno višje obresti, ima le dva izhoda. Ali omeji stroške na višino svoje zmogljivosti, ali pa doživi, kar je doživela Argentina.

Veliko se govori in piše o nemoralnosti tistih, ki dajejo državam posojila z visokimi obrestmi, manj pa o nemoralnosti neodgovornega zadolževanja. Previsoki državni stroški povzročajo bodisi gospodarski zastoj s pre-

tirano davčno obremenitvijo bodisi ustvarjajo videz blaginje, medtem ko kopičijo nad državo neizplačljive dolgove, kar povzroči končno gospodarski kolaps in krizo.

Do kake mere je upravičeno mnenje, da je šlo pri tem le za sicer ogromno, a banalno krajo nekaterih ljudi?

Nič ni preprosto, nič ni banalno pri gospodarskem zlomu take države, kot je Argentina. Seveda je korupcija, ki je bila bolj ali manj prisotna pri vseh vladnih ekipah zadnjih desetletij, eden od vzrokov vsestranskega zastajanja ter nesorazmernega državnega dolga, a v ne manjši meri je prišlo do tega tudi zaradi neodgovornosti in v nekaterih primerih tudi nesposobnosti ljudi, ki so v tem času vodili državo.

Država je pri reševanju tega stanja segla sicer po legalnih sredstvih, ker jih je odobril parlament, ki pa v bistvu niso bila legitimna ter so pomenila grobo prilaščanje zasebnega imetja. Z deklaracijo neizplačljivosti svojega dolga je država oškodovala upnike, ki po večini niso bili, kot se navadno misli, kake anonimne mednarodne finančne družbe, marveč argentinski in tuji varčevalci ter pokojninski skladi. Mednarodnim finančnim ustanovam namreč država še vedno redno izplačuje dolgove. Hudo devalvacijo denarja, ki se je zgodila po zamrznitvi prihrankov vsega prebivalstva v bankah in hranilnicah, bi morda lahko imenovali krajo, a je bila skoraj nujna posledica drugih, sicer manj vidnih, a ne manj nemoralnih odločitev v preteklosti. Šlo je za neodgovorno zapravljanje denarja, za pomanjkanje dolgoročnih pogledov, za večanje državnih stroškov, značilno za vse vlade zadnjih desetletij, ki so v ta namen jemala posojila, katera naj bi plačevale njihove naslednice.

Ukrepi, ki jih je podvzela država za refinanciranje dolga in za zmanjšanje svojih stroškov, so prizadeli nekatere prebivalce bolj kot druge. Nekatera zadolžena podjetja so se ob

tem celo okoristila in redki posamezniki, ki so bili o teh ukrepih pravočasno obveščeni, so svoj kapital lahko spravili na varno, medtem ko so ga drugi izgubili. Moralnost takih dejanj je seveda močno vprašljiva. Vendar menim, da ocena, po kateri naj bi šlo pri tem za navadno krajo, prikriva resnično ozadje gospodarskega zloma države, ki je za mnoge pomenil pravo tragedijo. Argentinski zlom je primer, ki pokaže, do kake mere sta nesposobnost in neodgovorna kratkovidnost vladajočih enako nemoralni in škodljivi lastnosti, kot je njih korupcija.

Zakaj ste se po vojni odločili ravno za izselitev v Argentino? Ali ste se te odločitve kdaj kesali?

Begunci smo imeli tiste čase prav malo možnosti za 'odločanje', kam naj gremo. Izbiro ni bilo. Argentina je bila edina dežela, ki je bila pripravljena sprejeti slovenske begunce kot celoto, odprla je vrata družinam z otroki, pa tudi z ostarelimi, nezmožnimi dela. Tako Kanada kakor ZDA in Avstralija so sprejemale le dela zmožne begunce, pa tudi take, ki so imeli garancijo raznih sponzorjev. Argentina pri izbiranju priseljencev ni delala razlike med ročnimi delavci in izobraženci, čeprav ni nikomur zagotovila zaposlitve v njegovem poklicu. Za to velikodušnost smo Argentinci hvaležni in jo sprejemamo tako, kot je. Ta velika in lepa dežela je po svojih naravnih danostih in po lastnostih prebivalstva, ki se odlikuje po srčni dobroti in prijazni toplini, tako pestra, tako bogata, da je v tem pogovoru ne bi mogel prikazati tako, kot to brez dvoma zasluži.

Kako bi predstavili rojaku v domovini, ki ve o slovenski skupnosti v Argentini malo ali nič, v glavnih obrisih njen nastanek.

Za predstavitev naše skupnosti je treba iti k njenim pričetkom, to je na vetrinjsko polje maja in junija leta 1945, v čas ko so angleški

tovornjaki zvozili od tam domobrance, prevarano slovensko narodno vojsko. Ko se je razvedelo med civilnimi begunci, da so bili njihovi očetje in bratje, sinovi in zaročenci izročeni v roke partizanom, kjer jih je čakala gotova smrt, je osem tisoč rojakov, ki so šotorili takrat še pod milim nebom, doživelo pretres, katerega si danes malokdo lahko predstavlja.

V zasilnem vetrinjskem taborišču ni bilo človeka, ki ne bi imel med vrnjenimi domobranci svojca ali prijatelja. V tistem trenutku neizmerne bolečine in ob občutku popolne zapuščenosti bi se ljudi lahko polastil obup. Pa ni bilo znakov obupa med temi izdanimi in razbolenimi rojaki. Z bolečino in strahom v srcih so se zatekli v cerkev. Iz skupne molitve, iz skupne bolečine, iz skupne skrbi in negotovosti pa tudi iz skupne vere in zaupanja se je takrat neopazno pričela oblikovati begunska skupnost.

Žene, ki so postale vdove, matere, na ramena katerih je čez noč padla vsa teža skrbi za družino, dekleta, ki so izgubile zaročence, doraščajoči otroci, sirote, ki bodo morali biti odslej materam in vsej družini v oporo, stari očetje in možje, ki so se znašli v begunstvu, nekateri sami, drugi z družinami, so se zavedli, da bodo obstali le, če bodo sprejeli nase poleg skrbi za najožjo družino tudi skrb za druge, za svoje bližnje v nesreči. Vzajemnost je postala otipljiva in njene znake je bilo mogoče opaziti ob vsakem koraku. Hrane je bilo sicer malo, a tudi pred prihodom angleške pomoči ni nihče stradal. Nepoznan rojak, ki si je postavljал zavetje iz vej poleg ljudi, ki jih prej ni nikoli srečal, je postal brez nepotrebnih besed njih bližnji v svetopisemskem pomenu besede. Učiteljice so začele zbirati najmlajše, da so se z njimi igrale, jih učile in skušale ohraniti videz normalnosti sredi šotorov in iz vej sestavljeni kolib, na blatnih tleh razhojenega polja. Ravnatelj prof. Marko Bajuk je poiskal med množico beguncev srednješolce, da sta jih s sinom prof. Božidarjem pričela

učiti latinščino in grščino. Na listih papirja, ki sta jih izprosila od Angležev, in svinčnikom, ki ga je prinesel v žepu, je prof. Božidar pripravil preprost grško-slovenski slovar, ki je bil nekaj časa pri pouku pod milim nebom edino učilo.

Zdravnik dr. Meršol je dosegel hkrati z obljubo, da civilisti ne bodo vrnjeni v Jugoslavijo, tudi prvo zavezniško pomoč. Ko so poslali Angleži na vetrinjsko polje mladega kvekerja Johna Corsellisa, da bi pomagal slovenskim beguncem pri urejanju taboriščnega življenja, je ta presenečen ugotovil, da so Slovenci to nalogo opravili že sami. Mož, ki je poznal begunska taborišča v Severni Afriki in ostale begunske skupine v južni Avstriji, je čez dolga leta ob spominu na Slovence zapisal, da ga je njihova vzorna organiziranost presenetila.

Iz Vetrinja je vodila pot slovenske begunce po raznih taboriščih. Nekatere so prepeljali v Italijo, kjer so se srečali v taboriščnih barakah z drugimi slovenskimi begunci, ki so tja pribežali čez Goriško in Primorsko. Večino pa so namestili po taboriščih na Tirolskem in Koroškem.

Begunska taborišča so kmalu postala prava slovenska naselja. Duhovniki so uredili dušno pastirstvo okrog improviziranih taboriščnih kapel, iz nič so zrasle poleg otroških vrtcev po barakah slovenske osnovne šole; tako v Avstriji kakor v Italiji je delovala v taborišču tudi slovenska begunska gimnazija. Prvo je vodil ravnatelj Marko Bajuk, drugo pa ravnatelj Ivan Prijatelj. Ker je ravnatelj Bajuk dosegel od graške univerze, da so bila spričevala 'njegove' gimnazije tam priznana, je bila na ta način zagotovljena možnost univerzitetnega študija štirim letnikom slovenskih beguncev. Taboriščne ambulate so slovenski zdravniki spremenili v zasilne bolnice; s papirjem, ki so ga dajale zavezniške oblasti, so begunci pričeli izdajati svoje časopise. V avstrijskih taboriščih je izhajal kot razmnoženina *Tabo-*

riščnik, v italijanskih pa je ponovno zaživela *Svobodna Slovenija*, ki je med vojno izhajala kot ilegalno glasilo Slovenske legije.

Poleg verskih organizacij, kongregacij in Katoliške akcije so zrasli po taboriščih tudi zbori in igralske družine, pa skavti in športne skupine. Razvila se je tudi obrt, z njo pa polagoma tudi trgovina z zunanjim svetom. Uprava taborišč je bila v slovenskih rokah, čeprav pod nadzorstvom zavezniških civilnih in vojaških služb. Na ta način se je utrjevala po eni strani samozavest beguncev, po drugi pa tudi njihova navezanost na skupnost. Nekdo je pred časom zapisal, da slovenski begunci, ko so jih Združeni narodi postavili pred dejstvo, da se morajo izseliti ter so se znašli neprostoovoljno, brez vsakega imetja v tujem svetu, tam ne bi mogli zaživeti kot skupnost – brez štiriletnih ‘duhovnih vaj’ v begunskih taboriščih. Tako je nastala po letu 1950 tudi slovenska skupnost v Argentini, kot naravno nadaljevanje begunskih skupnosti iz italijanskih in avstrijskih taborišč.

Kako bi nam na kratko predstavili njen ustroj in vlogo?

Za slovensko begunsko skupnost v Argentini je bilo značilno dvoje. Omenil sem že, da je so bile njeno jedro družine z otroki, hkrati pa je bilo med nami razmeroma veliko duhovnikov, predvsem pa izobražencev. Prva leta je to pomenilo hude težave za ljudi, ki niso bili vajeni ročnega dela, kasneje pa so prav ti rojaki dali skupnosti poseben pečat.

S prihodom v Argentino se je končalo prvo begunsko obdobje. Včerajšnji begunci so postali emigranti in kot skupina so predstavljali pomemben del slovenske politične emigracije. Kmalu se je delovanje v skupnosti pričelo usmerjati v štirih smereh, ki pa se med seboj niso izključevale, temveč dopolnjevale. Lastno dušno pastirstvo v skladu z argentinskimi škofiji in v povezavi z ljubljanskim škofom dr. Gregorijem Rožmanom je postalo eno od ste-

brov skupnosti. Vzporedno pa je bilo le nekaj tednov po prihodu prvih skupin na argentinska tla osnovano osrednje civilno Društvo Slovencev, ki se je kasneje preimenovalo v Zedinjeno Slovenijo. Tudi v novem svetu so učiteljice pričele same od sebe zbirati in učiti otroke in na ta način so položile temelj tradiciji slovenskih sobotnih šolskih tečajev. Značilno pa je, da so se te idealne dekleta in žene hitro povezale med seboj pod okriljem Zedinjene Slovenije in na ta način ustvarile šolsko mrežo, ki je s pomočjo nekaterih starejših učiteljev pričela sama pripravljati svoja učila in čitanke. Nekaj let kasneje se je pridružil temu slovenskemu ‘šolskemu sistemu’ tudi srednješolski tečaj, kjer so se pričeli zbirati ob sobotah popoldne srednješolci iz vse buenosaireške okolice pod vodstvom rastočega števila profesorjev. Odveč je omeniti, da poučujejo od prvega dne do danes vsi učitelji in profesorji zastoj, to je iz ljubezni do otrok in do svojega naroda.

Časopis *Svobodna Slovenija*, ki ga je izdajal od pričetka okupacije leta 1941, kot ilegalno glasilo Slovenske legije, poslanec zgodovinske Slovenske ljudske stranke Miloš Stare, je osem let po ustanovitvi pričel po vodstvom istega urednika redno izhajati v Buenos Airesu kot tednik. Njegova odločna demokratična in protikomunistična smer mu je zagotovila pomembno mesto v družbi emigrantskega političnega tiska. Na svojih straneh je povezovala dve dejavnosti naše skupnosti. Bila je neuradno glasilo Zedinjene Slovenije, pa tudi Slovenskega narodnega odbora, ki je bil ves čas emigracije njeno demokratično politično predstavništvo. Ne le v Argentini, temveč povsod, kjer so se naselili nekdanji begunci pred komunizmom, so kmalu oživele nekdanje politične stranke. Slovenska ljudska stranka, Liberalna narodna stranka in Socialistična stranka so obnovile v emigraciji medvojni Narodni odbor, ki so ga preimenovali v Slovenski narodni odbor. Nastale so tudi politične sku-

pine, ki so želele delovati samostojno. Med temi je treba omeniti predvsem Slovensko državno gibanje in skupino okrog revije *Sij slovenske svobode*, ki so poudarjale zahtevo po slovenski državni samostojnosti. Pomembno je bilo delovanje Slovenske ljudske stranke, ki je bila ves čas emigracije aktivna članica mednarodne zveze Krščanskodemokratskih in ljudskih strank. To se je izkazalo za silno koristno v letih pred in ob osamosvajanju Slovenije. Ker so bili zastopniki zgodovinske SLS v rednem osebnem stiku s tedanjimi voditelji evropske krščanske demokracije, so ti poznali slovensko problematiko veliko prej, predno je prišlo do razpadanja Jugoslavije.

Četrta smer, v katero se je pričela razvijati slovenska politična emigracija v Argentini, pa je bila kulturna. Če so Zedinjena Slovenija

in krajevni 'domovi' skrbeli za ljudsko kulturo, pa je ustanovitev Slovenske kulturne akcije v Buenos Airesu pomenila pričetek sistematičnega in globljega kulturnega delovanja. Revija *Meddobje* in številna knjižna izdanja so najvidnejši znak dela, ki pa je segalo veliko dlje. Kulturni večeri, slikarska šola, razstave, koncerti, predavanja v okviru Kulturne akcije so bili dogodki, ki so nosili zagotovilo kvalitetnega ustvarjanja. Delovanje Kulturne akcije ni bilo zamišljeno lokalno. Od vsega začetka je SKA skušala povezati slovenske kulturne ustvarjalce, umetnike in mislece, raztresene po vsem svetu, kar se ji je v veliki meri posrečilo. Njeno delovanje je temeljilo na prostovoljnem delu ustvarjalnih članov, pa spontani podpori širšega članstva in mecenov iz vse slovenske diaspore. SKA je dosegla na

Z. Arnšek: *Belo seme* (pogled od zgoraj), 2005, žgana glina.

kulturnem polju, da se je v zdomstvu okrepila zavest o potrebi druženja sil, ob sprejemanju in spoštovanju različnosti.

Krog tega pregleda naj zaključim z revijo *Duhovno življenje*, ki med Slovenci v Argentini že nad sedemdeset let povezuje kulturno delo z verskim življenjem. Sedemdeset let je dolga doba za katero koli revijo, toliko bolj za mesečnik, ki rase in rojeva sadove v diaspori, daleč od narodove glavnine. Pričel jo je izdajati sredi velike gospodarske krize po prvi svetovni vojni izseljenski duhovnik Jože Kastelic. Utrdila in razširila pa je revija svoj delokrog s prihodom povojne emigracije. Na vprašanje, kaj naj bi nagnilo gospoda Kastelica, da je pričel z revijo na oddaljeni južni polobli, v času, ko ni imel zanjo ne sodelavcev pa tudi ne zagotovljenih naročnikov, naj poskušam odgovoriti z mislijo, ki je bila zapisana ob sedemdesetletnici te revije. 'Če slovenski izseljenci, gospodarski in politični, ne bi imeli radi svojega naroda, ne bi bili pripravljeni žrtvovati za slovensko stvar ne časa ne denarja. V takem primeru ne bi bilo "Duhovnega življenja" pa tudi ne naše skupnosti.'

V čem vidite glavno poslanstvo skupnosti?

Če pogledam na polstoletno pot slovenske politične diaspore v Argentini, mislim, da je opravila kar nekaj lepih nalog. Prva in osnovna je bila vsekakor: živeti in obstati. Drugo bi lahko povzel v besedah: pričati resnico o revoluciji in ohranjati zvestobo njenim žrtvam. Hkrati je bilo treba v svetu predstavljati demokratsko slovenstvo, dokler je domovina živela pod totalitarnim simbolom komunistične rdeče zvezde. V dobi jugoslovanskega centralizma smo seznanjali ljudi po petih kontinentih s problematiko slovenskega naroda ter ponosno gojili med seboj slovensko samozavest, v času ko je bilo slišati iz domovine v glavnem le glasove, ki so tarnali nad našo nepomembno majhnostjo.

Mislim pa, da ima slovenska diaspora še poslanstvo, ki ne bo nikoli dokončano. Ne-prestano bo morala, po mojem mnenju, sodelovati pri ohranjanju živega stika Slovenije s svetom in širiti v narodu zavest, da je v dobi, ki se je že pričela, potreba gledati tudi na slovenstvo v univerzalni perspektivi ter v tem okviru videti celotno diasporo kot 'Slovenijo v svetu', to je njegov sestavni del. V skladu s to vizijo pa bo treba tudi delovati.

Kako si predstavljate perspektivo slovenske skupnosti v Argentini?

V štirih desetletjih, med leti 1950 in 1990, je imela slovenska politična emigracija, v Argentini pa tudi drugod po svetu, pred seboj jasno načrtano nalogo. Dokler je bila domovina pod oblastjo komunističnega totalitarizma, smo bili Slovenci po svetu, skupno z našimi zamejci, sicer manjšinski, a vendar edini svobodni del narodnega občestva. Zavest, da iz zvestobe do pomorjenih žrtev komunizma in iz ljubezni do slovenstva opravljamo v svobodnem svetu poslanstvo, ki bo prej ali slej lahko koristilo vsemu narodu, ter da smo pri tem navezani sami nase, nam je dajalo moč in potreben zagon na vseh že omenjenih področjih delovanja. Vedeli pa smo, da se bo z vrnitvijo svobode v domovini ta vloga spremenila.

O usodi emigracije po padcu komunizma sem se spraševal že pred več kot petinštiridesetimi leti. Naj povzamem nekaj takrat napisanih misli. 'Zdi se, da bo vloga emigracij v novem veku drugačna, kakor bi človek sodil, če bi sklepal le po obrabljenih predlogah bližnje zgodovine. (...) Razdalje zemeljske oble se manjšajo in to krčenje razdalj ne pušča posledic le v mednarodni politiki, temveč tudi v življenju narodov, posebno v njihovem odnosu do svojih emigracij, ki utegnejo, poživljene ob tesnejšem stiku z matičnimi pokrajinami, zaigrati v njem novo vlogo. (...) Beseda narod dobiva nadkrajnjev pomen in meje Slovenije postajajo meje njenega kulturnega in gospodarskega vpliva.'

(...) *Sama vase zaprta emigracija je obsojena na smrt, slovenska postojanka v svetu pa more pomagati narodu, kot njegov živ ud ... Upajmo, da se prej ko slej spremeni slovenska ideološka emigracija v verigo postojank, od katerih se bodo prelivali vplivi, gledanja in izkušnje petih kontinentov v domovino, ko bo ... našla (svojo) pot ...* (Zbornik *Svobodne Slovenije*, Buenos Aires, 1964, str. 90-92).

Ob prelomu stoletja sem v knjigi *Med smrtjo in življenjem* gornje misli nekoliko dopolnil. Za ohranjanje in rast diaspore namreč ni dovolj, da je univerzalna vizija slovenstva doma med zdomci. Dokler tak pogled na slovenstvo ne zajame in ne prepriča tudi narodne glavnine, v praksi ni uresničljiv. V novi dobi usoda diaspore ni več le v rokah izseljencev, marveč je odvisna od temeljnih odločitev vsega naroda. Njena bodočnost je del celotne slovenske prihodnosti. Slovenci se moramo odločiti, da živimo ponosno svoje življenje tako na domačih tleh, kakor kjerkoli po svetu. Povezovala naj nas ne bi le neka geografska usodnost, marveč osebna, svobodna odločitev, da hočemo živeti kot člani slovenskega narodnega občestva, ki smo ga z življenjem prejeli kot dar. To pa zmore le človek, ki ima svoje rad, ob tem pa spoštuje tuje ter ve, da mora biti na vseh področjih boljši, odličnejši, uspešnejši, če hoče sredi globaliziranega tekmovanja preživeti.

Seveda je ob pogledu na sedanje stanje v tukajšnji slovenski skupnosti treba upoštevati, da je prav v tem desetletju odšlo iz naše srede v večnost veliko mož in žena, ki so bili dolga leta njeni stebri. To do neke mere spreminja nekatere naše značilnosti, nikakor pa ne pomeni konca slovenske diaspore v Argentini.

Slovenija v svetu lahko živi in raste le povezana z matično pa tudi z zamejsko Slovenijo, s tem pa doprinaša hkrati k skupni moči in blaginji. Če kdaj, je ob pogledu na vse tri Slovenije, matično, zamejsko in to v svetu, potreba imeti pred očmi nauk iz zgodbe o

palicah kralja Svetopolka. Vsako zase je lahko zlomiti, povezane pa, čeprav prožne, pridobijo na moči. Iz take vizije lahko izvirajo ideje silnice, ki jih potrebujemo za rast.

Večkrat omenjate 'Slovenija v svetu'. Tako se imenuje ena tukajšnjih organizacij za izseljence. Mislim, da ste rojaki iz Argentine prvi uporabljali to ime za slovensko diasporo. Kako je prišlo do tega?

Lahko rečem, da je ta izraz prvi uporabil naš rojak Franc Zorec, oče znanega astronoma Janeza Zorca iz Pariza. Bil je, že dolgo tega, na neki prireditvi v Slovenski hiši v Buenos Airesu, ko smo se po maši pomikali iz cerkve proti dvorani. Takrat je stopil k meni gospod Zorec in mi govoril, da bi bilo treba stalno vlogo, ki jo ima emigracija v slovenskem narodu, o čemer sem prav tiste dni nekje predaval, predstaviti kot nekako idejo silnico, ki bi poudarila enotnost vseh delov slovenskega naroda, a na način, da bo ta ideja ljudi pritegnila. Pri tem je uporabil izraz 'Slovenija v svetu'. Rekel mi je, naj bi jaz, ki med nami o teh rečeh govorim in pišem, to ime razširil. Kmalu nato sem se o tem pogovarjal tudi s prijateljem, pisateljem Zorkom Simčičem, s katerim sva imela podobne poglede. Tudi njemu se je zdela misel posrečena, ker je povzemala to, kar sva oba čutila in poskušala tudi posredovati drugim. Od takrat sva večkrat uporabila ime 'Slovenija v svetu' tako v predavanjih kakor pri pisanju. Ko sem kasneje napisal pesem 'Slovenija v svetu', katero so uglasbili vsak zase, tedaj v Kanadi živeči dirigent Jože Osana, komponist Drago Ložar iz Brazilije ter organist in zborovodja Peter Pirih iz Gorice, se je z njo močno razširil tudi omenjeni pojem.

Januarja letos je umrl filozof Milan Komar. Kaj je predstavljal za slovensko skupnost v Argentini? Kako visoko, menite, ga bo postavila zgodovina filozofije?

Prof. dr. Milan Komar je bil najprodornejši, originalni mislec, filozof, kar jih je dala slovenska politična emigracija svetu. Mislim, da bi delali njegovemu spominu krivico, če bi se omejevali na njegovo vlogo v skupnosti Slovencev v Argentini, kjer je bil sicer vsa leta zavzeto prisoten. Malo je ljudi med nami, ki bi bili od prvega do zadnjega dne deležni takega spoštovanja, kot ga je užival prof. Komar. Vendar je njegova močna osebnost daleč presegala meje slovenske skupnosti. S svojo jasno mislijo in krepko besedo je dr. Komar zaoral neizbrisno sled v argentinski javnosti, kjer govorijo danes med katoličani o 'Komarjevi šoli', a je bil poznan tudi zunaj meja te države.

Ne vem, kako visoko ga bo postavila ne vedno objektivna zgodovina, saj je bilo do nedavnega ime prof. Komarja v Sloveniji povsem nepoznano. Zato o tem ne bom ugibal. Mislim pa, da je med pogrebno mašo najbolje nakazala mesto, ki pripada temu velikemu možu po smrti, neka neznana argentinska gospa. Skromna cerkev, v bližini doma prof. Milana Komarja, je bila polna njegovih slovenskih in argentinskih prijateljev, ki so se skupaj z žalujočo družino poslavljali od rajnega. Ko so postavili odprto krsto na stojalo pred oltarjem, so bile klopi polne in nekaj ljudi je stalo zadaj, v bližini vrat. Trije duhovniki, njegovi bivši učenci, so pričenjali sv. daritev, ko se je na pragu ustavila starejša žena in začudeno pogledala po polni cerkvi in na krsto pred oltarjem. Pristopila je k neki gospe srednjih let, ki je stala v bližini, pokazala z glavo proti odprti krsti in vprašala: "Quién fue, este?" (Kdo je bil tale?). Gospa se je nagnila k njej, ne da bi odmaknila pogled od rajnega: "Este fue un santo, que vivió aquí cerca" (To je bil svetnik, ki je živel tukaj v bližini).

S to oznako, ki po mojem mnenju povzema bistvo osebnosti dr. Komarja, bi se verjetno spoštljivo strinjali mnogi njegovi slušatelji, prijatelji in učenci, med katerimi je poleg ljudi vseh starosti in poklicev, ne-

dogledna vrsta duhovnikov, redovnikov, pa tudi škofov.

To številko revije posvečamo postu. Kaj vam ta pomeni?

Ker posvečate vso številko svetemu postnemu času, si ne domišljam, da bi ob tem izrazilo krščanskem vprašanju lahko povedal kaj originalnega. Živim v mestu, kjer je vsa pozornost množic obrnjena na predpostni čas, na pust, na karneval. Posta se v zadnjih desetletjih celo širša katoliška skupnost bolj malo spomni. Odkar je Cerkev glede postnih zapovedi manj zahtevna, se mi zdi, da se je celotni postni čas, ki naj bi bil čas priprave na obhajanje velikonočne skrivnosti, poplitvil. Tako se dogaja, da se je na tem delu sveta praznovanje pusta raztegnilo prav do velikega četrтка. Potem ljudje za tri dni napolnijo cerkve, predno se vrnejo v nekoliko ohlajeno pustno ozračje.

Bili so časi, še ne dolgo tega, ko se je tudi najbolj razpuščen pust skoraj dramatično končal na pepelnično sredo. Rekel bi, da so ljudje takrat jemali bolj zares tako veseli kakor resni del življenja. Z zabrisanjem meje in podaljševanjem izpraznjenega pustnega vzdušja sta izgubila del svojega smisla tako pust kakor post. Pričela sta se utapljati v povprečju mlačnega relativizma.

Post je čas cerkvenega leta, ki ne dopušča mlačnosti. Ali je spokoren, resen, globok ali pa ga ni. Ali je čas spreobrnjenja, kesanja in tudi pokore ali pa je brezsmiselna formalnost. Če pa ni posta, je vprašanje, koliko časa bo celo naš največji praznik, velika noč, ostal kaj več kot zunanje slavlje katoliške tradicije.

Ko govorimo o ponovnem pokristjanjenju nekdanj krščanskega sveta, bi rekel, da skušajmo dati nekaterim besedam njih pravi, prvotni pomen. Morda bi pričeli prav pri postu in s tem naredili korak v smeri spreobrnjenja iz mlačnih plitvin proti zahtevnim globinam krščanstva.